

TXOSTEN BETEARAZLEA

MANTENU-PENTSIOA NAHITA EZ ORDAINTZEAREN ERREALITATEARI BURUZKO

AZTERKETA.

GENERO-INDARKERIAREN AURKAKO BABES EKONOMIKOAREN ESPARRUAN

PENTSIOAK EZ ORDAINTZEKO AURRERAKINAK BERMATZEKO FUNTSA

ALDATZEKO PROPOSAMENA.

1. SARRERA.

Genero-ikuspegitik, Elikagai Pentsioaren Nahita Ez Ordaintzearen inguruko errealitatea aztertzen da, bai eta seme-alabei Elikagaiak Ordaintzeko Aurrerakinak Bermatzeko Funtsa (FOGAPA) ere. Funtsa aldatzea proposatzen da, Genero Indarkeria Ekonomikoaren aurkako babes-neurri gisa, eta Nafarroak laguntza-lerro propio bat sortzeko aukera, Nafarroako adingabeei FOGAPAK egiten dizkien kontzesio urrien aurrean, erreparazio integrala aintzat hartuta.

2. GENERO INDARKERIA EKONOMIKOA.

Genero Indarkeria Ekonomikoa gutxien ikertu den indarkerietako bat da, eta orain arte ez da kontuan hartu. Hori dela eta, zaila izan da hura definitzea.

Jakina da independentzia ekonomikoak aukeratzeko funtsezko boterea ematen duela, eta botere hori ez izateak pertsonen askatasuna eta autonomiaren garapena mugatzen dituela.

Genero Indarkeria Ekonomikoa kalte ekonomikoa eragiten duen edo emakumearen egonkortasun ekonomikoari eragin nahi dion edozein ekintza edo ez-egiteri dagokio, baliabide finantzarioen eta erabaki ekonomikoen gaineko sarrera eta kontrola murriztuz. Horrek emakumea erasotzailearekiko mendekotasun finantzarioari eusten dio eta abusu-ziklo batetik ihes egitea zailtzen du. Botere ekonomikoa kalte egiteko erabiltzen duen indarkeria-mota hori — independentzia eta emakumeak bere buruari, seme-alabei eta bizimoduari eusteko duen gaitasuna murriztuz— bikote-harremanean zehar edo ondoren gerta daiteke, bakarrik edo beste indarkeria-mota batzuekin konbinatuta, eta bikoteak esplotazio ekonomikoarekin duen harremana amaitutakoan agertzen da, besteak beste, elikagaien pentsioa ez ordaintzearen bidez, nahita. Horri gehitzen zaio indarkeria Instituzionala eta indarkeria estrukturalaren testuingurua, emakume guztiei sistematikoki eragiten diena eta bereziki lan merkatuan islatzen dena.

LOVGk ez du Genero Indarkeria Ekonomikoa aitortzen, Espainiak 2014an berretsi zuen

Istanbulgo Hitzarmenak baiezkoa eman arren, zehaztu ez arren. Aipatu behar da, duela gutxi, 2025eko otsailaren 10ean, estatu-itun berriak genero-indarkeria ekonomikoa berriaz sartzea aurreikusten duela, eta otsailaren 17an, Itunaren Jarraipen eta Ebaluazio Batzordean, itun berriko neurriak onartu zirela.

Emakumeen aurkako indarkeriaren aurka jarduteko, 14/2015 Foru Legeak honela definitzen du genero-indarkeria ekonomikoa: “Nahita eta legez justifikatu gabe baliabideak kentzea emakumearen eta haren seme-alaben ongizate fisiko edo psikologikorako, edo diskriminatzea bikote-bizikidetzaren esparruan baliabide partekatuak erabiltzeko orduan”. Hala ere, horrek ez du ekarri politika publikoak garatzea indarkeriaren adierazpen honen esparruan.

3. SEME-ALABENTZAKO ELIKADURA-ESKUBIDEA.

Gurasoek adingabeei mantenua emateko betebeharra izatea guraso-ahalaren ondorio pertsonala da, seme-alabatasunaren bidez, baita guraso-ahala ez dutenean ere, eta senidetasuna eta familia dira mantenuaren legezko betebeharraren oinarritzko oinarria. Emantzipazioa lortzeagatik edo adin-nagusitasuna lortzeagatik azkentzen denean ere irauten du. Ezkontza-deuseztasunak, banantzeak, dibortzioak eta harreman bat amaitzeak ez dituzte gurasoak salbuesten mantenu-betebeharretik.

Mantenuan laguntzeko modua pentsio bat ordaintzean gauzatzen da, seme-alaben alde, zaintza eta babespea duen ezkontideak kudeatuko duena. Beraz, zaintzak eremu pribatuari dagozkion gaiak direnez, baliorik eta gizarte-aitortzarik gabekoak, non nagusitasun- eta botere-harreman patriarkalen berezko estereotipoak eta rola errepikatzen diren, kontuan izan behar da horiek ikusezin bihurtzen ari direla, eta ez dela kontuan hartzen zainketen ekarpena zenbatekoa zehazterakoan. Zaintzak lan feminizatu gisa ez onartzeak kanpoan uzten du zaintzailearen funtsezko premia eta gaitasun ekonomikoaren ekarpena. Gaur egun zaintza horiek, emakumeen esker eusten dituzte. emakumeek 6,7 ordu ematen dituzte egunean seme-alabak zaintzen, eta gizonek, berriz, 3,7 ordu.

Gainera, adierazi behar da amak direla, eta ez gurasoak, seme-alabekin bizi direnak. Hala ikusten da FOGAPAKo 2022ko ekitaldiko Fiskalizazio Operatiboko Txostenean, ikuspegi ebaluatzailearekin. Txosten horretan ezartzen denez, guraso bakarreko familiek, Estatu mailan, kasuen % 81ean emakume bat dute buru. Nafarroaren kasuan, 2024an ama bakarreko familien egiaztapena eskatu zuten emakumeen ehunekoa % 94,95 izan zen.

Azken hamarkadan, judizialki mantenu-pentsioak ezarri direnean, bai Espainian bai Nafarroan, pentsio gehienak aitari ezarri zaizkio, alderantziz baino 16 aldiz maizago; izan ere, ama

arduraten da zaintzaz, eta ordainketa zaintza ezartzeari lotzen zaio.

4. EZ ORDAINTZEA, NAHITA, ELIKAGAIEN PENTSIOA GENERO-INDARKERIA EKONOMIKO GISA.

Gaur egun ez dakigu zenbateko garrantzia duen elikagaiak ez ordaintzeak, ez dakigu zenbat exekuzio zibil egin diren betebeharrak ez betetzeagatik, ez eta salaketa penalak ere. Hala ere, familia uzteagatik delituaren errealitate kriminologikoaren arabera (Mantenu-pentsioa nahita ez ordaintzea haren barruan dago), delitu horren egiletzaren bilakaera gizonarena da lehentasunez; hamarkada batean, zigortuen % 91,07 gizonak izan dira. Gainera, Emakumeen aurkako Indarkeriari buruzko 2015etik 2019ra bitarteko Txostenaren arabera, prestazio ekonomikoak ez ordaintzea zigor-tipologia ekonomikoko emakumeekin egindako biktimizazio guztien % 91,8 da.

ECOVIOren datuetatik ondoriozta daitekeenez, ez-ordaintzeengatik erreklamazio judizialean ez dira ezta erdiak ere beste indarkeria-kasu bat agerian uzten ez duten kasuak; % 48k ez ordaintzeak erreklamatzeko dituzte, eta erdiek baino gehiagok ez dute prozesu penalera jotzen (% 55ek).

Esplotazio ekonomikoaren adierazpen bat da, Genero Indarkeria Ekonomikoa.

Avilés epaile magistratuak adierazi zuenez, mantenu-pentsioa nahita ez ordaintzea genero-indarkeria ekonomikoaren kontzeptuaren barruan sartzen da. Ildo beretik, Barne Ministerioak adierazi du indarkeria ekonomikoa indarkeria matxistari forma ematen dion erpinetako bat dela. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiko Etxeko eta Generoko Indarkerian Aritu Taldeak Genero Indarkeriaren Lege Organikoa aplikatzeari buruzko Azterlanean, elikagai-pentsioa nahita ez ordaintzea genero-indarkeriako delitu ekonomikotzat jotzen da, indarkeria- eta menderatze-zeinu gisa.

5. KONPONKETA INTEGRALA. FOGAPA ETA NAFARROAKO LAGUNTZA PROPIOEN LERROA.

Genero-alderdiak politika publikoan duen eraginaren garrantzia islatzen dute datuek. Horregatik, ezinbestekoa da emakumeen esperientzia eta bizipena kontuan hartzea politika publikoak garatzeko orduan, emakumeenganako indarkeriaren babesaren esparruan, adingabeei arretoa berezia eskainiz, erreparazio integrala kontuan hartuta eta FOGAPA Genero Indarkeria Ekonomikoa Babesteko Esparruaren barruko neurritzat jotzen duen postulatu-aldaketa.

Babes hori gauzatzeko, ezinbestekoa da FOGAPA eraberritzea, estaldura mugatzailea duelako, bai ekonomikoki eta aldi baterako, bai subjektu hartzaileei dagokienez. FOGAPA diseinuan eta inplementazioan genero-ikuspeirik gabeko eta intersektionalik gabeko mugez

beteta dago, ez ditu kontuan hartzen emakumeen bizipenak, eta are gutxiago entzun zaie bere diseinuan. Ez ditu betetzen konponketa integral baten estandarrak. FOGAPAREN mugek berekin dakarte erakundeen indarkeria iraunarazten duen tresna ez oso eraginkor baten aurrean egotea.

Txostenean, FOGAPA aldatzeko proposamena egiten da, genero-ikuspegia eta beste proposamen batzuk eztabaidatzen. Era berean, ikusita FOGAPAK ez duela eraginkortasunik Nafarroako haurrei dagokienez —funtsa martxan jarri zenetik, kontzesioen % 0,99 Nafarroako adingabeei eman zaizkie eta funtsa ez dela aldatzen eta proposamenek mugak dituztela—, Nafarroak laguntza propioen lerro bat emateko aukera baloratzen da.

6. ONDORIOAK.

LEHENENGOA.- Genero-indarkeria ekonomikoari eta FOGAPARI buruzko azterlanak eta analisiak argitaratu beharra.

BIGARRENA.- FOGAPA Genero Indarkeria Ekonomikoa Babesteko tresna gisa hobetzea eta Nafarroan laguntza propioen ildo bat lantzea.

HIRUGARRENA.- Genero-indarkeria ekonomikoari eta FOGAPARI buruzko prestakuntza.

LAUGARRENA.- FOGAPAN sartu aurreko babes-mekanismoak ezartzea lotutako zuzenbidearen eremu guztietan, elikatzaileria ordaintzera behartzeko.

BOSGARRENA.- Bikote-harremanean genero-indarkeria ekonomikoa osatzen duten jokabideen prebentzioa eta sentsibilizazioa lantzea, gaiari modu integralean heltzeko.

SEIGARRENA.- Genero-indarkeria ekonomikoak eragiten duen eremuetan aliantzak ezartzea, botere publikoek esku hartzeko proposamena egiteko eta politika publiko integrala ezartzeko.